

На вих. 403/0/26-22 від 09.11.2022

Шановний Борисе Івановичу !

Надсилаю науковий висновок, щодо застосування позовної давності при визнанні виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК

Питання для наукового висновку:

1. Коли починається перебіг позовної давності за вимогою про стягнення боргу в зобов'язанні з визначеним строком виконання?

2. Чи свідчить вчинення нотаріусом виконавчого напису після виникнення кредитора права на відповідний позов про переривання позовної давності чи зупинення її перебігу?

3. Чи впливає на перебіг позовної давності / зумовлює початок перебігу позовної давності у справі за позовом про стягнення заборгованості визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню?

4. Чи є поважною причиною пропущення позовної давності визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню?

1-3. Початок перебігу позовної давності за зобов'язаннями з визначеним строком їх виконання починається зі спливом строку виконання. Підстави зупинення та переривання перебігу позовної давності визначені законодавцем імперативно у статтях 226, 263, 264 ЦК України і не підлягають розширеному тлумаченню.

4. Цивільне законодавство визначає заходи, які можуть бути застосовані особою для захисту своїх суб'єктивних цивільних прав та на їх відновлення.

Чинне законодавство передбачає можливість захисту порушених прав не лише у судовому, а і позасудовому порядку, зокрема, відповідно до ст. 18 ЦК України нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення

виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, встановлених законом.

Закон України «Про нотаріат» у ст.87 передбачає право нотаріуса для стягнення грошових сум вчиняти виконавчі написи на документах, що встановлюють заборгованість.

Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 р. № 1172.

Для стягнення заборгованості за нотаріально посвідченим договором і одержання виконавчого напису відповідно до п. 1 Переліку нотаріусу надаються:

- а) оригінал нотаріально посвідченого договору;
- б) документи, що посвідчують безспірність заборгованості боржника та встановлюють прострочення виконання зобов'язання.

Відповідно до ст. 4 Закону «Про нотаріат» нотаріус має право: витребувати від фізичних та юридичних осіб відомості та документи, необхідні для вчинення нотаріальних дій, а у ст. 46 Закону зазначено, що неподання відомостей та документів на вимогу нотаріуса є підставою для відкладення, зупинення вчинення нотаріальної дії або відмови у її вчиненні.

Відповідно до ст. 88 Закону «Про нотаріат» нотаріус вчиняє виконавчий напис, якщо подані документи підтверджують безспірність заборгованості або іншої відповідальності боржника перед стягувачем та за умови, що з дня виникнення права вимоги минуло не більше трьох років.

Відповідно до чинного законодавства позивач звернувся до позасудового способу захисту, зокрема, за захистом цивільних прав нотаріусом, який вчинив виконавчий напис на борговому документі, і відповідно, надав захист порушених прав особи у вигляді стягнення грошової суми з боржника.

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження» виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання

протягом трьох років. Отже після вчинення нотаріального напису про стягнення з боржника грошової суми порушене право вважається захищеним у позасудовий спосіб відповідно до чинного законодавства і кредитор не має необхідності вдаватися до судового захисту.

Інститут позовної давності слугує усталеності цивільних відносин, дисциплінує їх учасників, сприяє встановленню істини по справі судом. Безвідповідальність позивача, який пропускає строк позовної давності, зумовлює відмову у задоволенні судом його позовних вимог.

По справі вини позивача у пропуску строку позовної давності не вбачається. Виконавчий напис, вчинений 26 травня 2016 р., визнаний таким, що не підлягає виконанню постановою апеляційного суду від 11 листопада 2020 р., що є свідченням невиконання нотаріусом, який його вчинив, своїх професійних обов'язків, оскільки відповідно до ст.5 Закону «Про нотаріат» нотаріус зобов'язаний відмовити у вчиненні нотаріальної дії в разі її невідповідності законодавству України.

Звернувшись за захистом порушеного цивільного права до нотаріуса позивач діяв добросовісно і в межах закону.

Тому пропуск строку позовної давності стався не з вини позивача, який звернувся до суду по закінченню строку позовної давності, а з вини нотаріуса, який не перевіряв відповідність поданих документів вимогам закону і вчинив виконавчий напис, який визнали таким, що не підлягає виконанню.

За таких умов покладання негативних наслідків, пов'язаних із пропуском строку позовної давності, зумовлених протиправними діями нотаріуса на позивача за відсутності його вини, і відмова у захисті порушених прав суперечить загальним засадам цивільного права, зокрема, справедливості, добросовісності та розумності.

Початок перебігу позовної давності, підстави зупинення перебігу позовної давності та переривання визначені законодавцем у імперативних нормах, проте ч. 5 ст. 267 ЦК України надає суду право визнавати

поважними причини пропущення позовної давності і захищати порушене право.

Надзвичайність обставин, які стали причиною пропущення позовної давності, зокрема, непрофесійні дії нотаріуса, на якого законодавець відповідно до ст. 18 ЦК України покладає обов'язок щодо захисту цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі, що стало перешкодою для захисту порушеного права у позасудовому порядку, тривалість встановлення судом факту порушення нотаріусом своїх обов'язків, передбачених Законом України «Про нотаріат», при вчиненні виконавчого напису (понад 4 роки) повинні розглядатися як поважність причин пропуску позовної давності.

Прийняття судом рішення про визнання виконавчого напису, вчиненого в межах строку позовної давності таким, що не підлягає виконанню вже після спливу позовної давності, є поважною причиною пропуску строку позовної давності.

З повагою

Член НКР при Верховному Суді

Юрій ЗАЙКА